

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาแนวทางการดำเนินชีวิต แนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถ ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อ โลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ ภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการ ต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้อง เสริมสร้าง พื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อ การรองรับการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกเป็น อย่างดี* ประเทศไทยถือว่าภาคการเกษตรเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญและเป็นอาชีพพื้นฐาน ของประเทศ และเป็นเครื่องกำหนดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่ง บุคคลที่อยู่ในกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมนั้น เป็นกลุ่มที่มีอัตราเพิ่มของรายได้ต่ำกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ ความยากจนในภาพรวมของประเทศยังคงอยู่ในชนบทถึงร้อยละ ๘๔.๒^๒

* เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี ๒๕๔๒ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง, วันที่ ๑๘-๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๒ ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ซีดี จอมเทียน ชลบุรี.

^๒ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๔), กรุงเทพฯ : สกดิ์โสภ การพิมพ์, (๒๕๓๕), หน้า ๒-๓.

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ทรงดำรัสไว้ว่า

“ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน หมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อันนี้เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้ หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่ให้ตัวเอง สำหรับ ครอบครัวอย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้าน หรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ ขายในที่ไหนหางไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก อย่างนี้นักเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็มาบอกว่า ล้าสมัย จริงอาจจะล้าสมัย เพราะว่าคนอื่นเขาต้องการมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่า เป็นเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง รู้สึกไม่หรรษา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่า การผลิตที่พอเพียงทำได้... รู้ว่า ท่านทั้งหลายกำลังกุ่มใจในวิกฤตการณ์ ตั้งแต่คนที่มีความน้อยจนกระทั่งคนที่มีเงินมาก แต่ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนกลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงไม่ต้องทั้งหมด แม้จะไม่ถึงครึ่ง อาจจะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็จะสามารถที่จะอยู่ได้ การแก้ไขจะต้องใช้เวลาไม่ใช่ง่าย ๆ โดยมากคนก็ใจร้อนเพราะเดือนร้อน แต่ว่าถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ก็จะสามารถที่จะแก้ไขได้... นี่เป็นเรื่องของการแก้ไข วิกฤตการณ์ แต่ว่าผู้ที่ชอบเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่อาจจะไม่ค่อยพอใจ มันต้องถอยหลังเข้าคลอง มันจะต้องอยู่อย่างระมัดระวังและต้องกลับไปทำกิจการที่อาจจะไม่ค่อยซับซ้อนนัก คือใช้เครื่องมือที่ไม่หรรษา อยากรู้ก็ตามมีความจำเป็นต้องถอยหลัง เพื่อที่จะก้าวหน้าต่อไปและถ้าไม่ทำอย่างที่ว่า ก็จะแก้วิกฤตการณ์นี้ยาก”^๑

เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักการทางพุทธศาสนา หมายความว่า ทางสายกลาง เป็นหลักของการทำเศรษฐกิจเพื่อพออยู่พอกินและรู้จักพออย่างสมเหตุผล นั่นคือ การผลิตไม่ต้องอยู่บนความโลภหรือความอยากร่ำรวย แต่เป็นไปเพื่อให้ชีวิตอยู่ได้ และมีคุณค่าทางสายกลางในที่สุดจะนำมาสู่ความสุข หรือสุขภาวะ ของผู้ปฏิบัติหรือกลุ่มประชาชนผู้ผลิต หลักการที่สอง เป็นเรื่องประสิทธิภาพ หมายถึงการทำเศรษฐกิจที่ใช้หลักวิชาการและทรัพยากรอย่างสมเหตุผลที่ทำให้ธุรกิจอยู่ได้ เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน และตั้งอยู่บนความไม่ประมาท การมีสติและใช้เหตุผลย่อมเป็นหลักประกันสำคัญว่า ผู้ปฏิบัติสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ไม่เดือดร้อน หรือสามารถพึ่งตนเองได้ดี และหลักคุณธรรม เป็นหลักของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ที่อยู่ด้วยความรักสามัคคีและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสรุป เศรษฐกิจพอเพียง เป็นวิถีดำเนินชีวิตและประกอบกิจการ ที่ทำให้สมาชิกกลุ่มมีความสุขจากการผลิต และใช้สิ่งจำเป็นหรือมีคุณค่าต่อชีวิต โดยไม่มีเป้าหมายหลักที่

^๑พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, คู่มือการดำเนินชีวิตประชาชน ปี ๒๕๔๑ และทฤษฎีใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๒ ม.ป.ท. , (๒๕๔๑), หน้า ๑.

ความร่ำรวยจากการขายผลิตภัณฑ์ เพราะความสุขนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความสามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยภูมิปัญญาของตนเอง และทรัพยากรที่มีและเหลืออยู่ได้คุ้มค่า ตามเป้าหมายสำคัญมี ๔ อย่างคือ ๑) เพื่อผู้บริโภค ๒) เพื่อชุมชน ๓) เพื่อกลุ่มผู้ผลิต ซึ่งเป็นการช่วยลดค่าครองชีพจากการต้องซื้อสินค้านั้น ๆ หรือสินค้าใกล้เคียงจากตลาดในหรือนอกชุมชน และ ๔. เพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้^๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เปิดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของมหาวิทยาลัยในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพในด้านการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง องค์กร สถาบัน และหน่วยงาน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นิสิตจะต้องเข้าใจในบทบาทของสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทั้งระบบการเมือง การปกครอง และระบบเศรษฐกิจที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา

จากปัญหาและความสำคัญต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงสมควรที่จะทำการศึกษา เรื่องศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระนิสิต มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้พระสงฆ์และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นทั้งเหตุผลและความจำเป็นที่สำคัญที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจและเห็นคุณค่าของหลักธรรมทางพุทธศาสนาและหลักทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ จนสามารถผสมผสานและประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นทุนทางสังคม (Social capital) ที่มีอยู่แล้วมากำหนดอนาคตความต้องการของชุมชนที่จะก้าวไปข้างหน้าอย่างเป็นระบบ และมีการพัฒนามั่นคง

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๒.๓ เพื่อเปรียบเทียบความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยระหว่างสถานภาพ อายุ หน่วยการศึกษา คณะวิชาที่ศึกษา ชั้นปี และวุฒิการศึกษา

^๑ประสิทธิ์ ลีระพันธ์, รศ.ดร., ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์สุขภาพ. (นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, ภาควิชาสังคมศาสตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๕๕.

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาวิจัย ศึกษาวิจัยเฉพาะเรื่อง ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๓.๒ ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑.๓.๒.๑ ประชากร

กลุ่มประชากรในครั้งนี้ คือประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๔,๐๐๐ รูป/คน

๑.๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ คือ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สุ่มตัวอย่างจากประชากร จำนวน ๔,๐๐๐ รูป/คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane แทนค่าเท่ากับ ๓๖๓ รูป/คน โดยแบ่งเป็น ๒ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ สุ่มหน่วยการศึกษาจังหวัด (วิทยาเขต) โดยการสุ่มอย่างง่าย ประกอบด้วย ส่วนกลาง ราชบุรี แพร่ นครศรีธรรมราช และอุบลราชธานี

ขั้นที่ ๒ สุ่มกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระ สามเณร และฆราวาส ในแต่ละหน่วยการศึกษาจังหวัด (วิทยาเขต) โดยการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระ ๒๖๕ รูป สามเณร ๑๔ รูป และฆราวาส ๘๐ คน

๑.๓.๒.๓ ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเรื่อง ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

๑) ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

- สถานภาพ
- อายุ
- หน่วยการศึกษา
- คณะวิชาที่ศึกษา
- ชั้นปี
- วุฒิการศึกษา

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

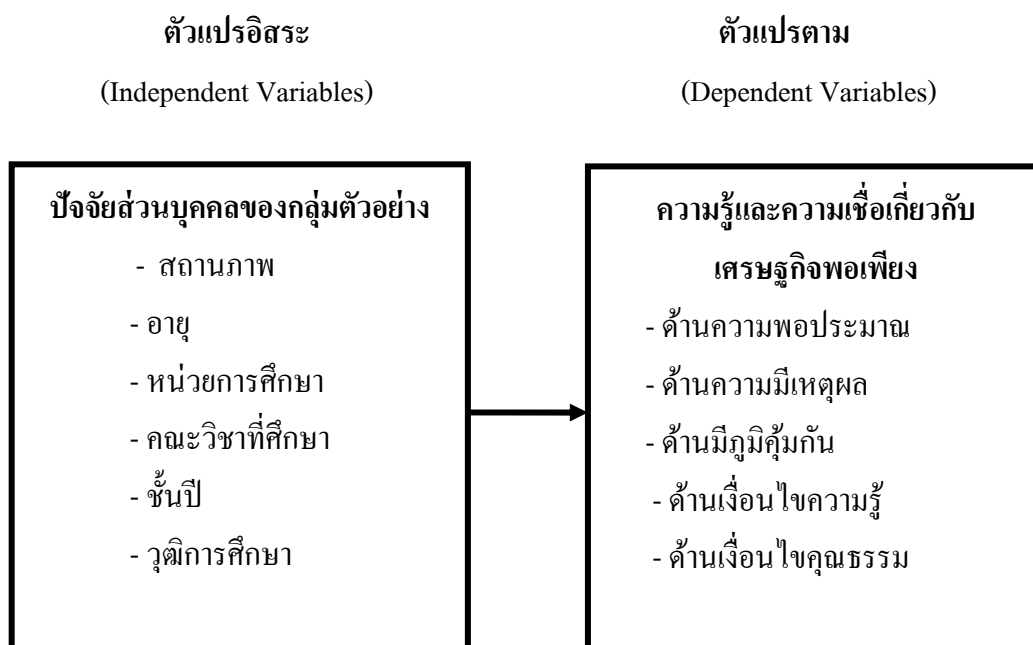
- ด้านความพอประมาณ
- ด้านความมีเหตุผล
- ด้านมีภูมิคุ้มกัน

๑.๓.๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพ อายุ หน่วยการศึกษา คณะวิชาที่ศึกษา ชั้นปี วุฒิการศึกษา

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านมีภูมิคุ้มกัน ดังแผนภูมิที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย เรื่อง ความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แผนภูมิที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

๑.๔ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ปัจจัยส่วนบุคคลของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๑ ถึง ๔ ประกอบด้วย เพศ อายุ ชั้นปี และวุฒิการศึกษา

ความรู้ หมายถึง การมีความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรอบด้าน โดยการใช้สติและปัญญาในการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

ความเชื่อ หมายถึง การมีความเชื่อว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - ด้านความพอประมาณ - ด้านความมีเหตุผล - ด้านมีภูมิคุ้มกัน มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตของสังคมไทย สามารถนำประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคมไทย

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมที่กว้างกว่าชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

ความมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย

สិทธมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เช่น การเผยแพร่ในวารสาร จดสิทธิบัตร และหน่วยงานที่น่าผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑.๖.๑ ทำให้ทราบถึงความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๖.๒ ทำให้ทราบถึงความเชื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑.๖.๓ ทำให้ทราบถึงการเปรียบเทียบความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยระหว่างเพศ อายุ ชั้นปี และวุฒิการศึกษา